

Rondom de Kreta-blokkade van 1897/1898

Inleiding en Plan van de inzending

In de 19^e eeuw sprak de vrijheidsstrijd van de Grieken, die vijf eeuwen onder het juk van de Turken hadden gezocht, tot de verbeelding van de Europese intellectuelen (zoals Lord Byron). Immers, het oude Griekenland gold als de bakermat van de westerse beschaving. Het Ottomaanse rijk was in verval en nationalisme vierde op de Balkan hoogtij. Dat kwam de toenmalige grote Europese mogendheden goed uit.

Dankzij de steun van diverse landen werd Griekenland het eerste land op de Balkan dat met succes zijn onafhankelijkheid van het Ottomaanse rijk wist te bevechten. Het land werd na jarenlange strijd in 1830 onafhankelijk. Echter, het Griekse grondgebied omvatte toen nog slechts een gedeelte van het Griekenland zoals we het nu kennen. Kreta (KPTH op z'n Grieks), het grootste Griekse eiland in de Middellandse Zee, bleef evenwel onder Ottomaans bestuur staan.

De grote Europese mogendheden van die tijd streefden bij de ontwikkelingen op de Balkan meer hun eigen belangen na dan die van de betrokken volkeren. Sommige landen hadden belang bij het uiteenvallen van het Ottomaanse Rijk, andere landen steunden juist weer de Turkse Sultan.

Onder de bevolking van Kreta leefde sinds 1821 sterk de idee van aansluiting ('enosis') bij Griekenland. Talrijke opstanden tegen het wrede Turkse bewind getuigden hiervan. De Kretenzers bleven voortdurend ageren tegen de Turkse bezetter, hierbij gesteund door de Grieken van het vasteland. Er ontstonden steeds vaker ongeregeldeheden. Toen er in januari 1897 Griekse troepen op Kreta landden, stelde Duitsland voor om de Griekse havens te blokkeren; dat voorstel werd toen afgewezen. In verband met de dreiging van een Grieks/Turkse oorlog en vanwege de voortdurende problemen op Kreta besloten de grote mogendheden in **maart 1897** uiteindelijk toch tot een marine-blokkade van Kreta. **In het Kreta Handboek van Feenstra (Chapter 6) wordt deze blokkade door de geallieerden pas gedateerd in 1898; dat blijkt dus onjuist!** Na opnieuw ongeregeldeheden op Kreta in augustus 1898 besloten de vier grote mogendheden ook militair in te grijpen. Uiteindelijk moest de Turkse Sultan toegeven: de Ottomaanse troepen moesten grotendeels Kreta verlaten en het eiland werd in vier bezettingszones verdeeld. In december 1898 krijgt Kreta een autonome status binnen het Ottomaanse rijk. Na de eerste Balkanoorlog staat de Turkse Sultan alle rechten op Kreta af. Op 1 februari 1913 landen Griekse troepen op Kreta; op 1 mei 1913 vindt de lang verbeide 'enosis' bij Griekenland plaats.

Aan de hand van diverse post(waarde)stukken, prentbriefkaarten en illustraties uit tijdschriften worden de posthistorische aspecten rondom de Kreta-blokkade getoond:

1. Wat voorafging
2. Inzet van de Kaiserin Augusta
3. De 'echte' Kreta-blokkade
4. Het 'mysterie' van de Oldenburg
5. Moord op de Britse consul/einde Ottomaanse bezetting
6. Nasleep en de 'enosis' in 1913

Geraadpleegde bronnen

Michel, Ganssachen-Katalog Europa West 2003/04 en Deutschland 2007.
Rienk M. Feenstra & Friends, KPTH CRETE, Postal History etc.; Collectio/PV Griekenland 2001.
Hellas, Stamp Catalogue and Postal History, Volume II; A. Karamitsos, 2010.
Levant, Studiegroep Levant, 2010.
Wikipedia.

Datering van post op Kreta

Op Kreta werd in de hier getoonde periode nog grotendeels de z.g. Juliaanse kalender (JK) gebruikt. Deze kalender liep tot 29.2.1900 12 dagen en vanaf die datum 13 dagen achter op onze Westerse, Gregoriaanse kalender (GK). Men ziet daarom vaak in de literatuur een dubbele datumaanduiding, zoals 13/26 juli 1908; dat is ook hier gebruikt.

1. Wat voorafging

Kreta was sinds 1645 geleidelijk door de Ottomaanse legers op de Venetianen veroverd. Het eiland werd sinds 1669 een Ottomaans vilajet, verdeeld in vijf sandjaks. Er waren regelmatig religieuze twisten tussen de vrijwel even grote Grieks-orthodoxe en islamitische bevolkingsgroepen, die door de Ottomaanse garnizoenen vaak bloedig werden onderdrukt.

Het Ottomaanse Rijk omvatte in het begin van de 19^e eeuw nog grote delen van de Balkan, het Nabije Oosten en Noord-Afrika. Het rijk was echter ernstig in verval geraakt en de vele volkeren op de Balkan probeerde hun onafhankelijkheid te verkrijgen. Griekenland kwam in 1821 in opstand tegen de Ottomaanse overheersing, waarbij ook Kreta en vele andere Egeïsche eilanden aan de opstand meededen. Na vele jaren bloedige strijd werd Griekenland in 1830 onafhankelijk (verdrag van Londen), waarbij echter werd bepaald dat Kreta geen deel zou uitmaken van de nieuwe Griekse staat. Kreta kwam weer onder controle van de Porte die het eiland overdroeg aan de Egyptische onderkoning Mohammed Ali, als genoegdoening voor de inzet van het Egyptische leger tijdens de Griekse onafhankelijkheidsoorlog. Vanaf 1840 werd Kreta weer direct vanuit Constantinopel bestuurd.

Postaal gezien was de dienstverlening in het Ottomaanse Rijk tot het midden van de 19^e eeuw slecht georganiseerd. Postverkeer – met name met de havensteden – was echter van groot belang vanwege de levendige handel met de rest van Europa. Diverse landen onderhielden daarom hun eigen postdienst met de Levant, waarbij vooral Oostenrijk vanaf 1845 met drie kantoren op Kreta een vooraanstaande rol speelde. Pas in 1865 opende de Turkse postdienst een kantoor op Kreta (Candia), gevolgd door Canea (1868) en Rethymnon (1891). Post(waarde)stukken verstuurd vanaf Kreta dragen dus stempels van deze Oostenrijkse Levant-kantoren of van de Turkse postdienst.

Nadat in 1895-1896 opnieuw ongeregelheden op Kreta plaatsvonden, landden Griekse legeronderdelen op 25 januari 1897 op Kreta. Door de commandant van dit invasieleger werd op 7 februari 1897 een verklaring van vereniging met Griekenland afgekondigd, wat voor de vier grote mogendheden die zich al geruime tijd intensief met Kreta hadden bemoeid, namelijk Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië en Rusland, onacceptabel was.

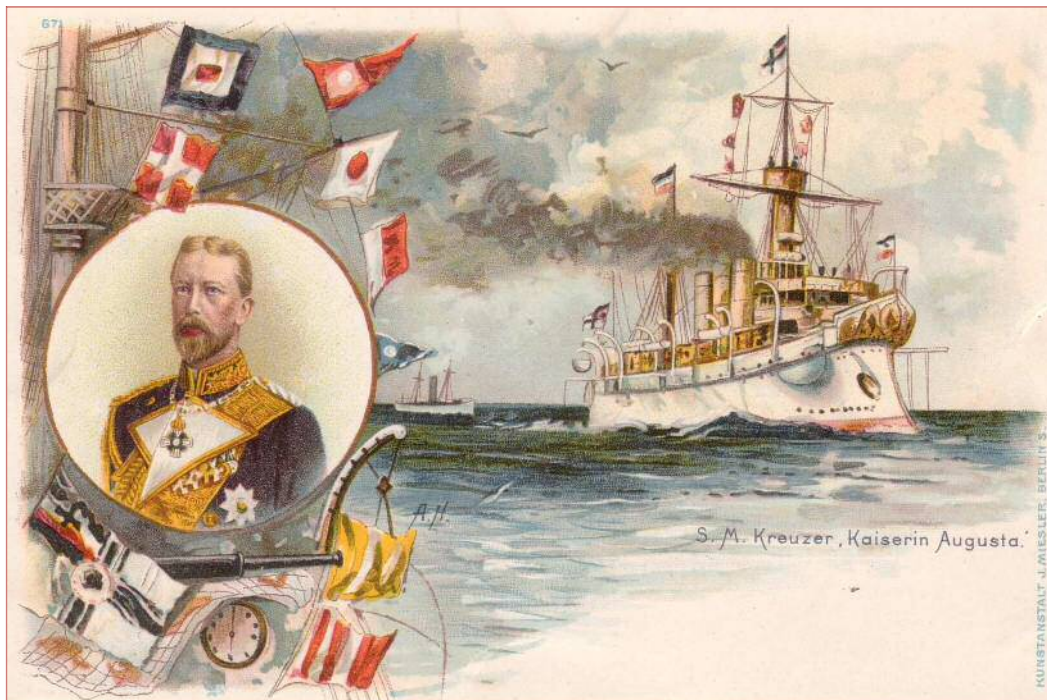
Prentbriefkaart van de branden in de christelijke wijken van Canea (Chania) begin 1897. De prentbriefkaart is overigens pas in 1903 vanuit Kreta naar Rhodos verstuurd.

De Ottomaanse troepen op Kreta waren door het Griekse invasieleger verslagen wat tot grote ellende onder de islamitische bevolkingsgroep leidde. Deze gebeurtenissen resulteerden in grote media aandacht, vooral in de geïllustreerde bladen van die tijd. Britse weekbladen, zoals The Illustrated London News, The Graphic en Black and White, publiceerden regelmatig foto's, tekeningen of gravures van wat destijds "The insurrections in Crete" of "The eastern crisis" werd genoemd.

"Turks rescued in Crete by the powers' representatives". Kopie (60% van ware grootte) van de afbeelding in Black and White van 20 March 1897. Origineel in mijn bezit.

De geallieerden eisten het vertrek van de Griekse troepen uit Kreta, maar de Griekse regering weigerde dit. Toen er een directe oorlog tussen Griekenland en het Ottomaanse Rijk dreigde te ontstaan, stelde de Duitse keizer aan de voornoemde vier grote mogendheden voor om onder meer de Griekse havens te blokkeren. Deze blokkade moest voorkomen dat Griekse vrijwilligers naar Kreta zouden vertrekken.

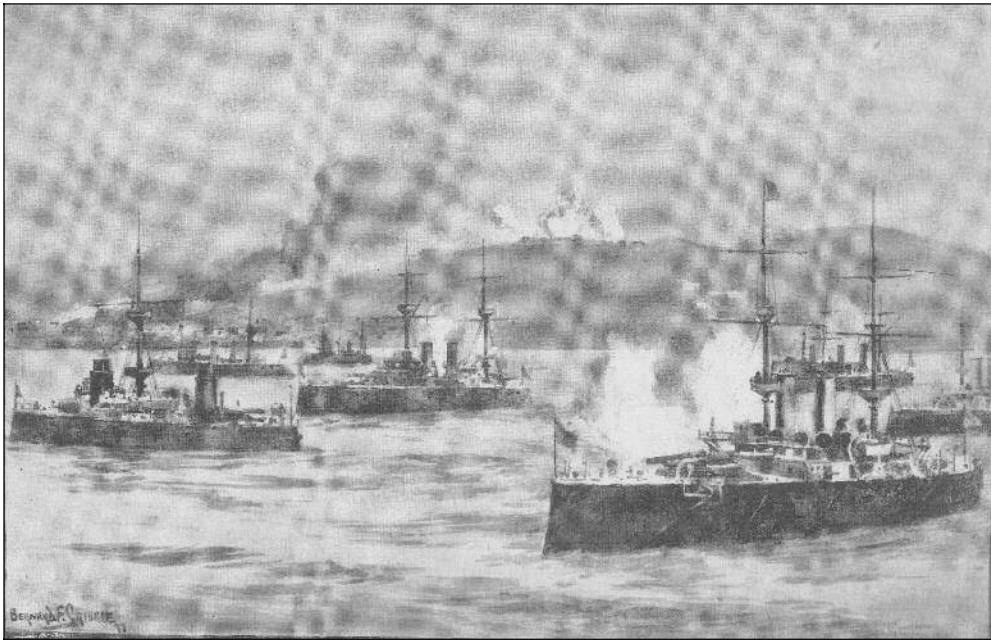

Hoewel de vier betrokken landen het voorstel toen nog afwezen, zond Duitsland de kruiser 'Kaiserin Augusta', die op 26 februari 1897 in de baai van Souda afmeerde.

2. Inzet van de Kaiserin Augusta

De Kaiserin Augusta was gebouwd op de Germaniawerft te Kiel als Kreuzerkorvette (vanaf 1893 Kreuzer II. Klasse) en kwam op 17 november 1892 in de vaart. Het oorlogsschip werd ondermeer succesvol ingezet tijdens een actie tegen Marokko in 1895.

Op 6 februari 1897 kreeg de commandant KzS Koellner bevel naar Kreta op te stomen, waar het schip op 21 februari aankwam en op 26 februari voor Chania (in Souda Baai) voor anker ging. Door geallieerde beschietingen vanaf diverse oorlogsschepen werden de aanvallen van de Grieken op Turkse stellingen bij Chania gestopt.

"The bombardment of Canea". Kopie (60% van ware grootte) van de afbeelding in Black and White van 13 March 1897. Origineel in mijn bezit.

De Kaiserin Augusta versterkte het internationale landingskorps met 50 man en kreeg tevens de leiding over een 'lichte divisie', bestaande uit mariniers van de navolgende oorlogsschepen: de Britse Ardent, de Franse Faucon, de Italiaanse Caprera, de Oostenrijkse Tiger en de Russische Grosjaschtschi.

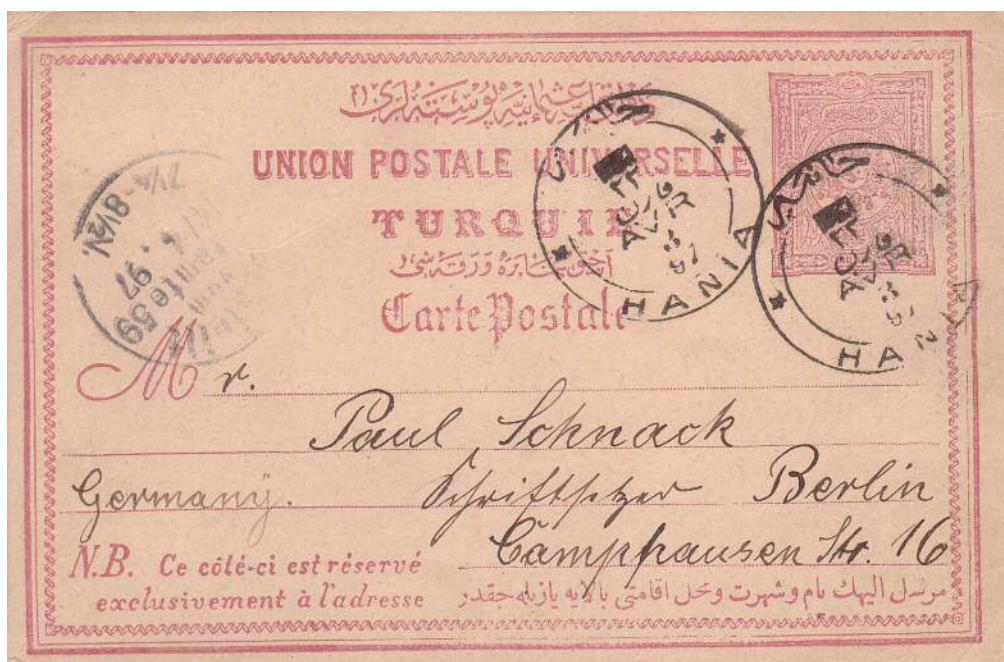

Bron afbeelding: Wikipedia

De Kaiserin Augusta bleef om strategische redenen tot 29 april in de Baai van Souda, waarna het schip naar Faliron opstoomde en daar tot 8 november 1897 bleef. Als officiële reden werd "machinepech" opgegeven, maar de werkelijke reden was de inmiddels uitgebroken Grieks-Turkse oorlog (18 april tot 20 mei 1897). De echte, strategische reden was een mogelijke revolutie in Griekenland te voorkomen. Immers, op de rede van Faliron lagen zowel de hoofdstad Athene als de havenstad Piraeus onder schootsafstand.

Het Griekse leger werd in Thessalië verpletterend verslagen door het veel beter getrainde en bewapende Ottomaanse leger. Na een wapenstilstand werd op 4 december 1897 op voorstel van Frankrijk, Groot-Brittannië en Rusland een voorlopig vredesverdrag getekend, waarna de Ottomaanse legers zich uit Thessalië terugtrokken. Echter, Griekenland moest een forse geldelijke compensatie betalen.

Begin november 1897 vertrok de Kaiserin Augusta uit Faliron en ging via Smyrna naar Canea, waar zij op 18 november 1897 arriveerde. In Canea nam het schip post en manschappen aan boord, waarna het via het Suezkanaal naar China vertrok. De Kaiserin Augusta zou daarna nog succesvol worden ingezet als waarnemer bij de Manillablokkade (1898) en bij de bokseropstand in China (1900).

Briefkaart van Turkije (Mi. P16) gebruikt op Kreta, verzonden door een opvarende van de Kaiserin Augusta naar Berlijn (AK 14.4.97). Tweetalig Turks stempel Hania 3 april 1897.

De tekst op de achterzijde van de briefkaart luidt:

“Sie werden sich gewiß gewundert haben daß ich nicht eher geschrieben habe. Es sind jetzt Landtruppen von Franzosen, Italienern, Engländern, Russen und Österreichern hier angekommen. Alle Detachements sind an Bord ihrer Schiffe kommandiert; bis auf uns, da Deutschland noch keine Truppen hier für geschickt hat.”.

Speciale Marine-briefkaart, uitgegeven in juni 1897, gebruikt door een opvarende van de Kaiserin Augusta. Gedateerd “Phaleron, 22 juli 1897”. Deze briefkaarten werden aan opvarenden van Duitse oorlogsschepen gestationeerd in het buitenland voor 5 Pf verkocht. Het stempel MSP No. 15 is van de Kaiserin Augusta.

3. De 'echte' Kreta-blokkade

Op 15 maart 1897 werd alsnog door de grote mogendheden besloten tot een marineblokkade van Kreta om verdere escalatie van de opstand te voorkomen. Naast de Kaiserin Augusta namen de al eerder vermelde oorlogsschepen deel: de Britse Ardent, de Franse Faucon, de Italiaanse Caprera, de Oostenrijkse Tiger en de Russische Grosjaschtschi.

Later zouden er nog andere oorlogsschepen bijkomen, zoals het Oostenrijkse SMS Leopard, dat van 9 juni 1897 tot 31 maart 1899 in Souda Baai verbleef. Een lijst van de aan de Kreta-blokkade deelnemende oorlogsschepen is in het handboek van Feenstra te vinden. Deze lijst is echter niet compleet. Feenstra vermeldt bijvoorbeeld slechts 4 Oostenrijkse oorlogsschepen, terwijl er in totaal zeker 20 schepen bij betrokken waren (zie <http://www.austro-hungarian-army.co.uk/oobcreta.htm>).

Beeldzijde van onderstaande prentbriefkaart van S.M.S. Leopard (op 90% van de ware grootte).

Adreszijde van de prentbriefkaart van S.M.S. Leopard, geschreven op 6.IX.1898 in Souda Baai. Gefrankeerd met twee Turkse 10 paras postzegels; tweetalig Turks stempel Hania 6 SEP 98.

Postaal gezien betreft het meeste wat van de Kreta-blokkade is overgeleverd postwaardestukken (briefkaarten, postbladen) en prentbriefkaarten van de opvarenden van Duitse en Oostenrijkse oorlogsschepen. Post van de andere geallieerden is veel schaarser. Soms is niet duidelijk van welk schip de schrijver afkomstig is, maar de tekst en de stempeldata maken veelal duidelijk dat het om de Kreta-blokkade gaat.

Briefkaart Oostenrijkse post in de Levant (Mi. P10b), met opdruk in Turkse munt, 20 para; gedateerd "Suda, 24.III.1897", dus geschreven vlak na de afkondiging van de blokkade. Stempel I.R. SPEZIONE POSTALE CANEA 29.3.97 van het consulaire postkantoor in Chania. De tekst op de achterzijde luidt: "Besten Dank für deine Karte. Was hier vorgeht bringen ja die Zeitungen sofort, denn Berichterstatter sind genug vorhanden. Gestern und heute sind hier englische, französische, italienische und russische Truppen zur Besetzung der Insel angekommen". Etc.

Naast uitgaande post is er waarschijnlijk evenveel inkomende post geweest, maar daar is buitengewoon weinig van bewaard gebleven.

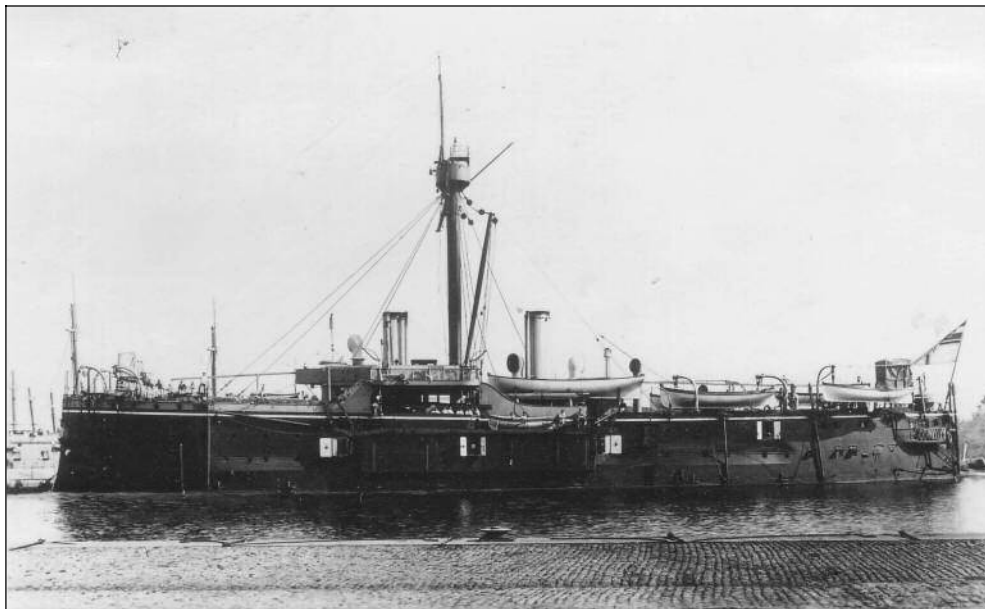

Visitekaart enveloppe van Egypte 2 millièmes (stempel Cairo 24.VI.97) gestuurd aan Sir Herbert Chermiside in Canea; doorgezonden naar Candia. Tweekalige Turkse stempels Hania 3 JUL 97, Hania 4 JUL 97 en Candia ?? 97 Sir Herbert Chermiside (31.7.1850 – 24.9.1929) was een Britse militair. Hij was commandant van het Britse leger op Kreta, onder meer belast met de reorganisatie van de gendarmerie van de autonome staat Kreta en later militair commissaris. Hij eindigde zijn loopbaan als Gouverneur van Queensland, Australië (1902 – 1904).

4. Het ‘mysterie’ van de Oldenburg

In november 1897 was de Kaiserin Augusta uit de Middellandse Zee vertrokken naar China. Duitse aanwezigheid in het oostelijk deel van de Middellandse Zee bleef echter wel gewenst; daarom werd op 1 december 1897 de Oldenburg (sinds 1893 geclassificeerd als Panzerschiff III.Klasse) als waarnemer naar Kreta gestuurd, waar het op 6 januari 1898 in Souda Baai aankwam. Onduidelijk is of de Oldenburg ooit bijgedragen heeft aan oorlogshandelingen bij of op Kreta (het ‘mysterie’). De Oldenburg vertrok op 16 maart 1898 uit Souda Baai; het schip werd in april/mei 1898 nog ingezet in het westelijk deel van de Middellandse Zee in verband met de inmiddels uitgebroken oorlog tussen de Verenigde Staten en Spanje.

Speciale Marine-briefkaart, uitgegeven in juni 1897, gebruikt door een opvarende van de Oldenburg. Gedateerd "Canea, 5.II.1898, Détachement Allemand", verzonden naar Oppeln, Duitsland. Deze briefkaarten werden aan opvarenden van Duitse oorlogsschepen gestationeerd in het buitenland voor 5 Pf verkocht. Het stempel MSP No. 33 (12.2.98) is van de Oldenburg.

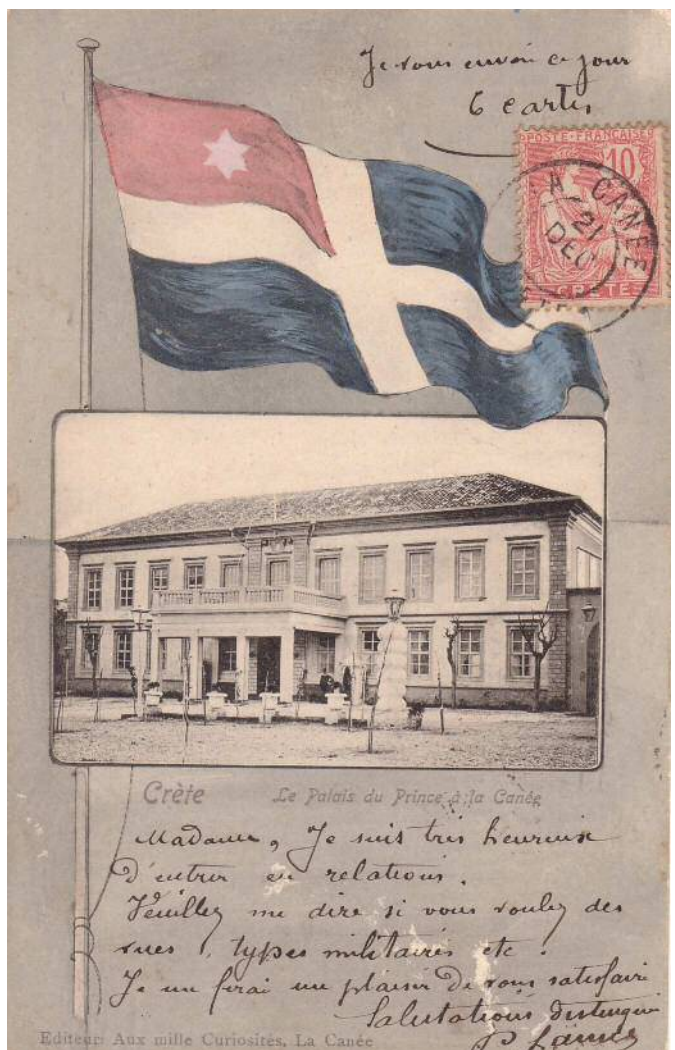
5. Moord op de Britse consul/einde Ottomaanse bezetting

Ondanks de marine-blokkade bleven de problemen op Kreta voortduren; de Turken wilden niet toegeven en de situatie escaleerde. Toen bij ongeregelde heden in augustus 1898 in Iraklion de Britse consul en 17 soldaten door de Turken werden gedood, besloten de vier resterende grote mogendheden Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië en Rusland in te grijpen. Duitsland en Oostenrijk hadden zich inmiddels teruggetrokken.

Zij verdeelden Kreta in vier bezettingszones: Italië bezette de provincie Chania (Canea), Rusland Rethymnon, Groot-Brittannië Iraklion (Candia) en Frankrijk Lassithi (Zitia). Uiteindelijk moest de Turkse Sultan toegeven; de Turkse troepen verlieten Kreta.

Slechts een kleine eenheid Turkse soldaten bleef gelegerd in het fort van Souda, omdat de Turkse Sultan formeel nog steeds de suzeriniteit over Kreta bezat. Eind 1898 werd Kreta door de vier bezettende landen tot autonome staat uitgeroepen binnen het Ottomaanse Rijk. Prins George, de tweede zoon van de Griekse koning, werd tot Hoge Commissaris van Kreta benoemd.

De vlag van het autonome Kreta vormde een combinatie van de blauwe Griekse vlag en de rode Turkse vlag, echter zonder de halve maan want die was voor de overwegend Grieks-orthodoxe bevolking van Kreta niet acceptabel.

Prins George landde op 9/21 december 1898 in Souda Baai, zoals afgebeeld op een prentbriefkaart en ook op een in 1907 uitgegeven postzegel van 1 drachme.

6. Nasleep en de ‘enosis’ in 1913

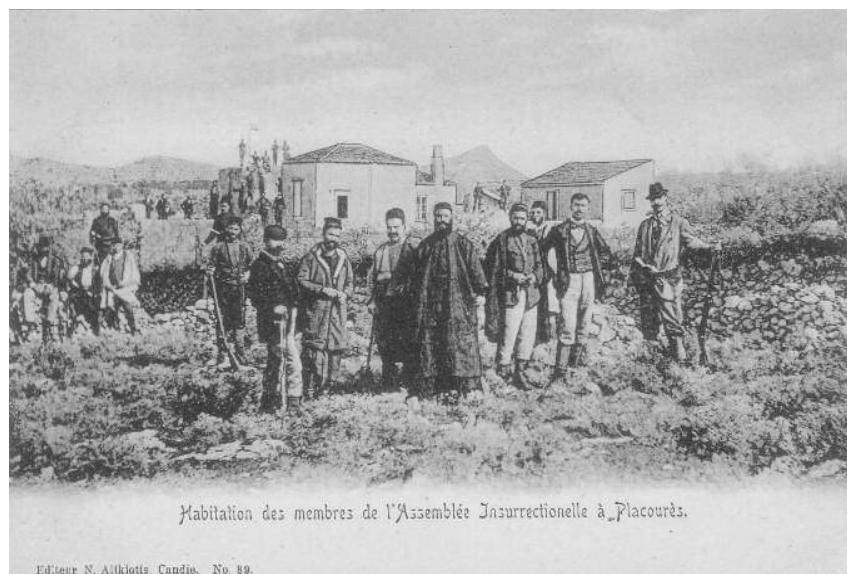
Onder leiding van Prins George werd een autonome regering gevormd, die op 1 juli 1899 het civiele bestuur van de geallieerden overnam. Daarnaast werd een eigen postdienst opgericht, waarvoor in maart 1900 de eerste postzegels verschenen, die merendeels klassieke motieven – zoals afgebeeld op oude munten – tonen. De 10 lepta postzegel toont het portret van de Hoge Commissaris Prins George maar die was niet erg geliefd bij de bevolking. In een volgende postzegelemissie (1907) werd daarom de afbeelding van de Prins vervangen door de Hermes van Praxiteles. Daarnaast was de eis van de Kretenzers – aansluiting bij Griekenland – nog steeds niet vervuld.

Onvrede over deze situatie leidde in maart 1905 tot de oprichting van een revolutionair comité in het dorp Therisson in de Italiaanse bezettingszone onder leiding van Eleftherios Venizelos (23.8.1864 – 18.3.1936).

Venizelos zou na 1910 drie-maal premier van Griekenland worden.

De rebellen in Therisson gaven in september/oktober 1905 twee series lokale postzegels uit. Eind 1905 werd deze revolutiepoging door met name Russische troepen onderdrukt.

De nieuwe Hoge Commissaris Zaimis

Mede naar aanleiding van deze mislukte revolutie besloten de vier grote mogendheden in 1906 enige hervormingen door te voeren. Het gevolg was dat het mandaat van prins George niet werd verlengd; in zijn plaats werd de vroegere Griekse premier (1897 – 1899) A.T.A. Zaimis benoemd. Na een volksraadpleging werd op 24 september 1908 in Chania de aansluiting bij Griekenland geproclameerd.

Dit had postale gevolgen: al op 26 september 1908 werd de bestaande serie postzegels van Kreta lokaal voorzien van de opdruk ΕΛΛΑΣ, de zgn. “kleine opdruk”. Het initiatief tot aansluiting had overigens geen succes bij de grote mogendheden noch bij de Griekse regering. Het grootste deel van de Europese troepen had al in april 1908 Kreta verlaten en het restant van de landtroepen verliet Kreta op 26 juli 1909.

De prentbriefkaart toont het vertrek van de laatste geallieerde troepen uit Kreta op 13/26 juli 1909.

Na de Turks-Italiaanse oorlog (september 1911 – oktober 1911) was het Ottomaanse Rijk zo verzwakt dat een aantal landen op de Balkan onderling militaire allianties afsloot met als doel de Turkse gebieden in Europa te veroveren. Bij deze Balkanbond was ook Griekenland betrokken.

Op 18 oktober 1912 begon Montenegro de vijandelijkheden; daarna raakten ook Bulgarije, Griekenland en Servië bij de strijd tegen het Ottomaanse Rijk betrokken. Begin november 1912 veroverden de Grieken Saloniki en in februari 1913 Joannina, de hoofdstad van Epirus. Op 1 februari 1913 landden Griekse troepen op Kreta. De vrede van Londen maakte een einde aan de Eerste Balkanoorlog. Turkije stond, maast Kreta, al zijn Europese gebied ten westen van de lijn Midia-Enos af. Op 1 mei 1913 werd plechtig de Griekse vlag gehesen op het fort bij Souda Baai.

